

INTEGRATSIYALASHGAN TA'LIM - SIFATLI BILIM KAFOLATI

Joraboyeva Zuxra Sayfiddinovna

Toshkent viloyati Parkent tumani

MMT ga qarashli 26-maktab

boshlang'ich sinf o'qituvchisi

Annotatsiya: Integratsiyalashgan ta'lim – bu zamonaviy ta'lim jarayonining asosiy ko'rsatkichlaridan biri bo'lib, fanlar o'rtasida uzviy bog'liqlik, bilimlarni bir butun tizimga aylantirish va ularni birgalikda o'zlashtirish imkoniyatini beradi. O'quv dasturlari va didaktik materiallar asosida fanlar kesimida bog'liqliklarni ochib berish orqali har bir o'quvchining chuqur bilim olishi, keng fikrlashi va turli yo'nalishlarda o'zini namoyon qilishi ta'minlanadi. Integratsiyalashgan ta'lim sharoitida darslar an'anaviy metodlardan farqli o'laroq, zamonaviy usullarga tayangan holda, o'quvchilar ongiga hamohanglik va uyg'unlik hissini singdiradi, ularda mustaqil fikrlash, o'z boshqaruvi, muammoli vaziyatlarni hal qilish ko'nikmalari shakllanadi. Bu yondashuvda pedagog har bir mavzuni ko'plab fanlar bilan aloqador holda tushuntiradi, bilimlar mazmunini bir-biriga bog'liq holda taqdim etadi va natijada o'quvchilar yaxlit bilim oladilar.

Kalit so'zlar: Integratsiyalashgan ta'lim, fanlararo aloqadorlik, bilim uyg'unligi, zamonaviy yondashuv, sifatli ta'lim, innovatsiya, samaradorlik, mustaqil fikrlash, keng dunyoqarash, kompetensiya, pedagogika.

Integratsiya asosiga qurilgan darslar bir necha muhim jihatlariga ega. Avvalo, o'rgatilayotgan mazmun universal bo'ladi. Bu orqali o'quvchilarning bilim olish faoliyati kengayadi va o'qitilgan fan bo'yicha bilimlar cheklanib qolmaydi, balki boshqa fanlarda ham mustahkamlanadi. Yaxlitlik va uyg'unlik asosida o'tilgan mavzular o'quvchilarning chuqurroq o'zlashtirishiga sabab bo'ladi, ularning dunyoqarashi kengayib, bilishga qiziqishi ortadi. Fanni yaqindan o'rgatish va bog'lash natijasida ta'lim jarayonida bilimlar samaradorligi ancha yuqori bo'ladi. Integratsiyalashgan ta'limda asosiy diqqat, fanni boshqa sohalar bilan uyg'unlashtirish va bilimon o'quvchini shakllantirishga qaratiladi.

O'quvchi olgan ma'lumot faqat bitta fan bilan chegaralanmay, u hayotda ko'plab masalalarni yechishda yordam bera oladi. Pedagoglar uchun bu yondashuv yangi metodlarni joriy qilish, fanni innovatsion tarzda o'rgatish hamda bilimlar zaxirasini kengaytirishda muhim poydevor bo'lib xizmat qiladi. Integratsiyalashgan ta'lim jarayonida darsni samarali, mazmunli, hamda o'quvchilar uchun qiziqarli va foydali qilish imkoniyati yanada ortadi. Zamonaviy darslar innovatsion metodlar — klaster, assotsiatsiya, g'oyalarni xaritalash, boshlang'ich fikrlarni ishlab chiqish, interfaol mashg'ulot va guruhviy ishlarga asoslanadi. Ushbu metodlar tufayli o'quvchi darsda nafaqat passiv tinglovchi, balki faol ishtirokchi, o'zining bilimi hamda tashabbusini namoyon eta oladigan ishtirokchiga aylanadi. Fanlarning o'zaro integratsiyalashuvi esa har bir bolada sistemali tafakkur, umumiy va chuqur o'rganish, hayotiy bilimga ega bo'lish malakasini shakllantiradi [1].

Ta'lim mazmunini integratsiyalash orqali o'quv jarayonini butunlay yangi bosqichga olib chiqish mumkin. Har bir fan o'z-o'zidan uzviy bo'lgan turli mavzu va sohalar bilan birga o'rganiladi. O'quvchilar butun bir tizimni, bir-biriga bog'liq va birga ishlaydigan jarayonlarni idrok qiladi, natijada bilimlari ko'proq hayot bilan bog'lanadi. Natijada, ular hayotda duch keladigan muammolarni tez va mustaqil yecha oladi. Bu esa o'quvchilarning intellektual salohiyatini yuksaltirishga xizmat qiladi, o'z fikrida qat'iy bo'ladi, yangi bilimlarni tez o'zlashtiradi, natijada bilimlarni real hayotda qo'llash malakasiga ega bo'ladi. Yana bir jihat shundaki, integratsiyalashgan ta'lim orqali zamonaviy hayot talablariga mos va raqobatbardosh shaxs tarbiyalash osonlashadi. Fanlarni bog'lanish asosida o'qitish, o'quvchilarni o'zaro muloqotga, mustaqil fikrlashga, bir-biridan soha doirasida o'rganishga va hamkorlik asosida muammoli vaziyatlarni yechishga o'rgatadi. Bu jarayon jamiyat hayotida faol ishtirok etish, jamoaviy ishlarda muhim rol o'ynash, bilim va ko'nikmalarini harakatga tadbqiq qila olish kabi sifatlarni shakllantiradi.

Integratsiyalashgan ta'lim samarasi, avvalo, o'quvchining fikrlash doirasining kengayishida, har qanday bilimlarni mustaqil qabul qilish va uni hayotiy jarayonga moslashtirish qobiliyatida yaqqol namoyon bo'ladi. O'quvchilar o'z oldiga maqsad qo'yadi, yangi bilimlarni izlaydi, izlangan bilimlarni chuqur tahlil qiladi va o'rgangan

ma'lumotlarni izchil muhokama qilib, o'z fikrini erkin va ishonchli ifodalashni o'rganadi. Bu jarayon ularning mustaqil faoliyat olib borishiga, o'z yo'lini topishga, yangi ijtimoiy sharoitlarga tez moslashishiga sabab bo'ladi [2].

Fanlarning o'zaro aloqadorligi tufayli ta'lim mazmuni yangilanadi, har bir mavzu o'zgaruvchan va tezkor tarzda hayotga moslashtiriladi. Bu esa o'qituvchi uchun yangiliklarni tez o'rganishga, didaktik texnologiyalar, axborot-kommunikatsion vositalardan unumli foydalanish, ilg'or pedagogik tajribalarni amalda tatbiq etish imkonini beradi. Integratsiyalashgan ta'lim jarayonida o'quvchilar analitik fikrlash va tizimli yondashuvga, innovatsion g'oyalarni shakllantirishga, turli muloqot vositalaridan to'g'ri foydalanishga o'rgatiladi. Bunda sinfning har bir a'zosi o'zaro hurmat va yordam asosida faoliyat yuritadi, o'z so'zi, harakati va fikri uchun javobgarlikni his qiladi, mutaxassis sifatida maydonga chiqishda zarur malakani egallaydi. Integratsiyalashgan ta'lim tashkil etish, shuningdek, dars jarayonida bolalarning shaxsiy kompetensiyalarini rivojlantirish va mustaqil ta'lim olishga asos bo'ladi. O'quvchilar bilim olishda faollik namoyon qiladi, o'z hayotiy tajribasiga asoslanadi, dars materialini chuqur tahlil qilib, amaliy faoliyat imkoniyatlarini kengaytiradi. Ta'lim jarayonida qo'llaniladigan turli usullar va interfaol metodlar orqali o'quvchilar tafakkuri, mantiqiy fikrlashi va bilimlarni o'zlashtirish darajasi ortib boradi. Bilimlarni o'z hayot sharoitiga moslashtirib ishlata oladigan o'quvchilarning soni ortadi, bu esa oila, jamiyat va yurtdoshlar manfaatini ham ko'zda tutadi [3].

Integratsiyalashgan ta'limning o'ziga xosligi shundaki, bunda har bir pedagogiy yondashuv turli dars texnologiyalari bilan uyg'unlashadi, fan mavzulari o'rtasida o'zaro chuqur munosabat o'rnatiladi, ya'ni bir fan bilimlarini o'rganishda boshqa fanlarning ham hissasi bo'ladi. Bunday darslarni rejalashtirish samaradorlik va sifat, samarali va innovatsion natijaga olib keladi. Integratsiyalashgan ta'lim darslari orqali tarbiyaviy va axloqiy maqsadlar ham amalga oshiriladi: o'quvchilarning fuqarolik mas'uliyati, shaxsiy qadr-qimmati, ijtimoiy uquvi va zamonaviy bilimlarni egallash salohiyati kuchayadi. O'quvchilar uchun integratsiyalashgan ta'lim jarayoniga mos dars materialini tayyorlash ham pedagoglar zimmasiga katta mas'uliyat yuklaydi. Har bir mavzu ustida ishlashda boshlang'ich, o'rta va yuqori bosqich o'quvchilari uchun mos material tanlanadi, ta'lim

jarayoniga axborot texnologiyalari, vizual vositalar va interfaol metodlar tatbiq etiladi. Mazkur yondashuv natijasida bilim olib, uni mustaqil amaliyotga tadbiq eta oladigan intellektual, kreativ va faol o'quvchilar yetishib chiqadi. Integratsiya asosida o'qitilgan ta'lim jarayonida har bir bola o'z iqtidorini ro'yobga chiqaradi, ta'limda qatnashish va bilim olishda yuqori darajada faollik namoyon qiladi. Integratsiyalashgan ta'lim sharoitida metodik vositalar, dars ishlanmalar, mavzular mazmuni va o'qitish bosqichlari o'ziga xoslik kasb etadi. Bu jarayonda zamonaviy yondashuv va ustuvor maqsadlarga to'liq javob beradigan o'quv muhitini shakllantirish mumkin bo'ladi. Natijada bilim samaradorligi, o'quv faoliyati, o'z oldiga maqsad qo'yish va natijaga erishish malakalari kuchayadi. O'quvchilarning kuchli va zaif tomonlarini to'g'ri aniqlash, ularni individual va guruhii ish asosida rivojlantirish integratsiyalashgan yondashuv asosida samarali amalga oshadi. O'qituvchining har bir darsga yangicha yondashuvi, har bir bilimni boshqalar bilan uyg'unlashtirib o'qitilishi o'quvchilarda "sifatli bilim – yorqin kelajak" tamoyilining amalda namoyon bo'lishiga asos yaratadi. Integratsiyalashgan ta'lim har tomonlama rivojlangan shaxs, yangi g'oya va bilimlarni o'zlashtiradigan, zamonaviy texnologiyalarga ega, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat bilan qaraydigan, o'z kasbini to'g'ri tanlaydigan o'quvchi kamolotiga xizmat qiladi [4].

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, integratsiyalashgan ta'lim zamonaviy o'qituvchining eng kuchli va samarali vositasi bo'lib qoldi. Fanlararo aloqadorlik, bilim va ko'nikmalarni uyg'unlashtirish, amaliyot bilan bog'lash orqali o'quvchilarda mustaqil qaror qabul qilish, axborotlarni tahlil qilish, innovatsion yondashuv asosida o'z-o'zini rivojlantirish, o'z yo'lini to'g'ri topish, jamoaviy ishlarga samarali kirishish va zamonaviy jamiyatda o'z o'rnini topish salohiyati kuchayadi. Integratsiyalashgan ta'lim – bu sifatli, zamonaviy, chuqur bilim va keng dunyoqarash kafolati, kelajak avlod uchun yetakchi taraqqiyot omilidir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni.
2. Avloniy A.Q. "Zamonaviy pedagogika asoslari". Toshkent: Ma'naviyat, 2019.

3. Mamajonova G. “Fanlarni integratsiyalashgan holda o‘qitish metodikasi”. Toshkent: Ilm Ziyo, 2020.
4. Tursunov J. “Zamonaviy ta’lim va innovatsion texnologiyalar”. Toshkent: 2022.
5. Pedagogik texnologiyalar bo‘yicha ma’lumotnoma. Toshkent, 2022.
6. Karimov N.Q. “O‘qitishda faol va interfaol metodlar”. Toshkent: Yangi asr avlodi, 2021.
7. Qodirova O., Isayev T. “Fanlararo integratsiyalashgan ta’lim: nazariya va amaliyot”. Samarqand: 2022.